

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์
Weekly Epidemiological Surveillance Report, Thailand

ปีที่ 54 ฉบับที่ 17 : 5 พฤษภาคม 2566

Volume 54 Number 17: May 5, 2023

กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Division of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health

สถานการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษในประเทศไทย ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2565–22 กุมภาพันธ์ 2566

จากฐานข้อมูลระบบเฝ้าระวังเหตุการณ์ กรมควบคุมโรค

(Review: Situation of acute diarrhea and food poisoning in Thailand

between October 1, 2022–February 22, 2023 from DDC Event-Based Surveillance Database)

ชูสกุล พิริยะ, ปณิธี ธัมมวิจยะ

Choosakun Piriya, Panithee Thammawijaya

กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

Division of Epidemiology, Department of Disease Control

✉ csiripanumas@gmail.com

โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษ เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ที่พบได้ตลอดทั้งปีจากระบบเฝ้าระวัง 506⁽¹⁾ ปี พ.ศ. 2564 และ 2565 พบว่ามีอุบัติการณ์ป่วยด้วยโรคดังกล่าว 89.82 และ 108.13 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ เสียชีวิต 1–2 รายต่อปี กลุ่มอายุที่พบมากที่สุดคือ 15–24 ปี ในทั้ง 2 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยเรียนและวัยเริ่มทำงาน และในทุก ๆ ปี อุตการณ์ในช่วงต้นปี (มกราคม–กุมภาพันธ์) มักสูงกว่าช่วงอื่น ๆ ของปี

ภายหลังจากที่กระทรวงสาธารณสุขออกประกาศยกเลิกโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากการเป็นโรคติดต่ออันตราย⁽²⁾ และปรับเป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง⁽³⁾ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 เป็นต้นมา กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมเริ่มกลับมาดำเนินการใกล้เคียงกับภาวะก่อนเกิดการระบาด เช่น การเปิดรับนักท่องเที่ยว การเปิดตลาดต่าง ๆ การเปิดเรียนแบบ On-site เป็นต้น และการเฝ้าระวังเหตุการณ์ จากโปรแกรมการตรวจสอบข่าวการระบาด

(Event-based surveillance) ของกรมควบคุมโรค ซึ่งมีจำนวนรายงานการระบาดของโรคติดต่อต่าง ๆ ลดลงอย่างชัดเจนในช่วงการระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ก็เริ่มกลับมามีการรายงานเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จากการติดตามสถานการณ์ฐานข้อมูลระบบเฝ้าระวังเหตุการณ์ กรมควบคุมโรค (DDC Event-Based Surveillance Database)⁽⁴⁾ พบว่าช่วงเดือนมกราคม 2566 มีเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษระบาดเป็นกลุ่มก้อน รายงานเข้าสู่ระบบจำนวนถึง 15 เหตุการณ์ ดังนั้นกองระบาดวิทยาจึงได้รวบรวมข้อมูลจากระบบเฝ้าระวังโรคดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565–22 กุมภาพันธ์ 2566 เพื่อศึกษาสถานการณ์ประเมินแนวโน้มและความเสี่ยงของการเกิดโรคอุจจาระร่วงหรืออาหารเป็นพิษระบาดเป็นกลุ่มก้อน โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

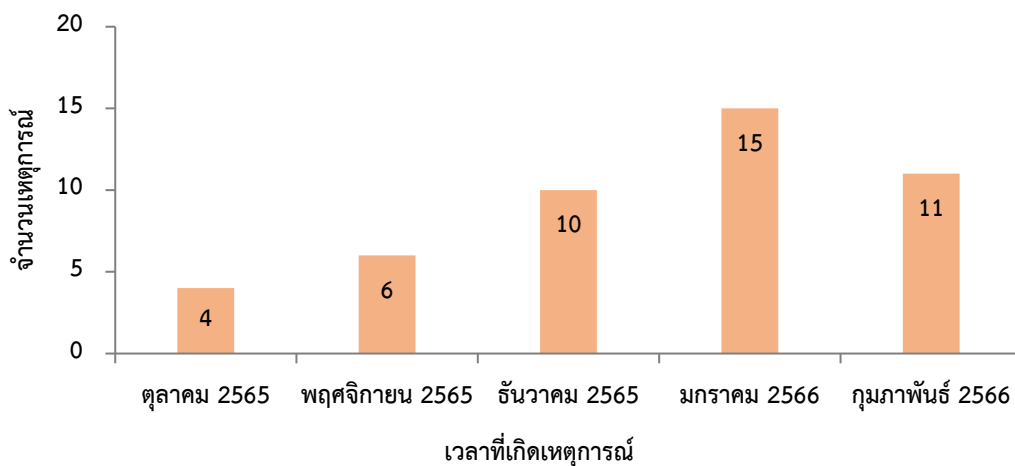
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565–22 กุมภาพันธ์ 2566 มีเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษระบาดเป็นกลุ่มก้อนในประเทศไทยทั้งสิ้น 46 เหตุการณ์ โดยในแต่ละเดือนเกิด

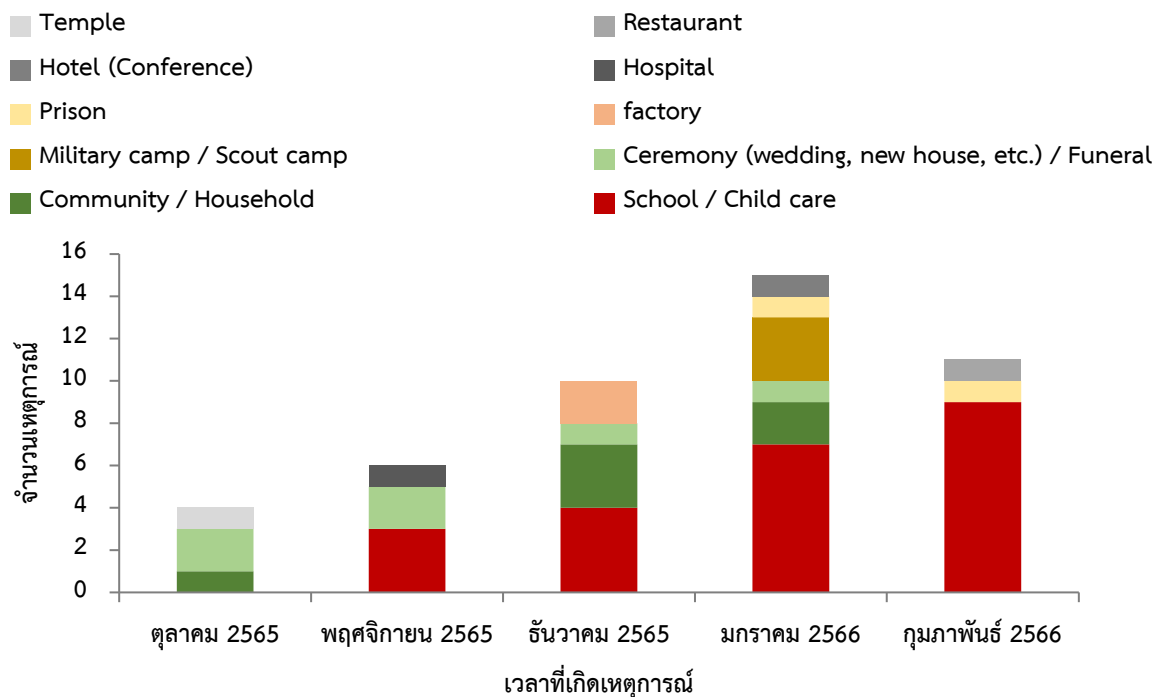
◆ สถานการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษในประเทศไทย ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2565–22 กุมภาพันธ์ 2566 จากฐานข้อมูลระบบเฝ้าระวังเหตุการณ์ กรมควบคุมโรค	261
◆ สรุปการตรวจสอบข่าวการระบาดของโรคในรอบสัปดาห์ที่ 17 ระหว่างวันที่ 23–29 เมษายน 2566	265
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ที่ 17 ระหว่างวันที่ 23–29 เมษายน 2566	267

เหตุการณ์ จำนวน 4, 6, 10, 15 และ 11 เหตุการณ์ ตามลำดับ ดังรูปที่ 1 โดยในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2565 เหตุการณ์ส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่เขตสุขภาพที่ 1 และ 12 (8 และ 4 เหตุการณ์ตามลำดับ) แต่หลังจากนั้น คือ ช่วงต้นปี พ.ศ. 2566 จำนวนเหตุการณ์เกิดขึ้นในเกือบทุกเขตสุขภาพ เขตสุขภาพละ 2-3 เหตุการณ์ ในจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมด 46 เหตุการณ์นี้ จำนวนครึ่งหนึ่งเป็นเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษที่ระบาด

เป็นกลุ่มก้อนซึ่งเกิดในโรงเรียนหรือศูนย์เด็กเล็ก และหากพิจารณารายเดือน จะพบว่าสัดส่วนของเหตุการณ์โรคดังกล่าวในโรงเรียนหรือศูนย์เด็กเล็ก เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากที่เดือนตุลาคม 2565 ไม่มีเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษในโรงเรียนหรือศูนย์เด็กเล็กเลย มาเป็นร้อยละ 50 ของเหตุการณ์โรคกลุ่มนี้ในเดือนพฤศจิกายน 2565 และสูงถึงร้อยละ 81.8 ในเดือนกุมภาพันธ์ 2566 (22 กุมภาพันธ์ 2566) ดังรูปที่ 2

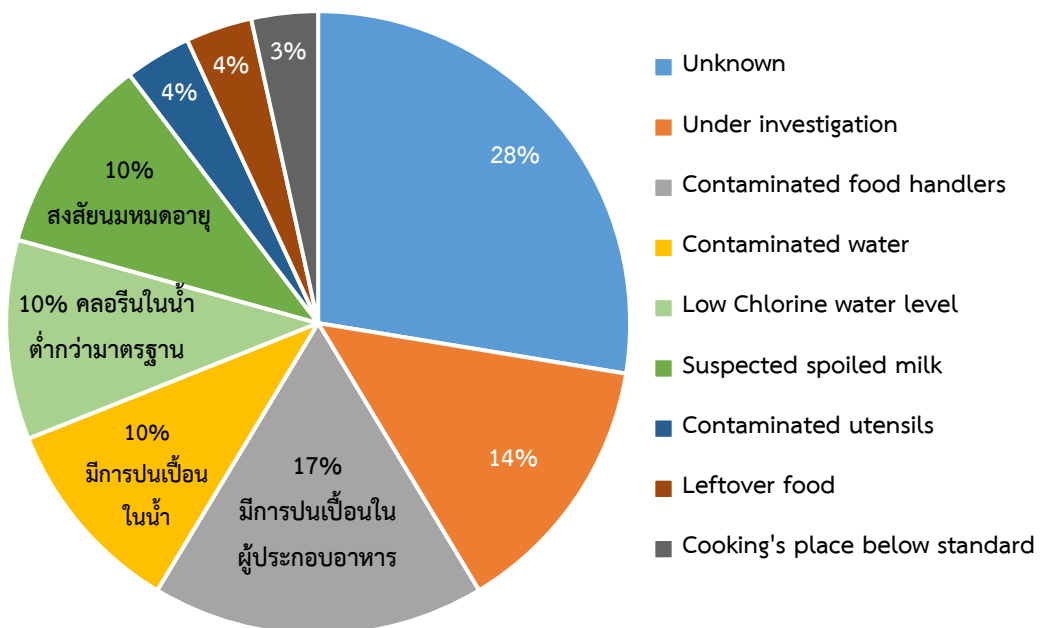
รูปที่ 1 จำนวนเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษระบาดเป็นกลุ่มก้อน รายเดือน จากระบบเฝ้าระวัง DDC Event-based surveillance database (n = 46)

รูปที่ 2 จำนวนเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษระบาดเป็นกลุ่มก้อน รายเดือน แยกตามสถานที่หรือกิจกรรมที่เกิดเหตุการณ์ (n = 46)

เมื่อพิจารณาเฉพาะเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษในโรงเรียนทั้ง 23 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่า ส่วนใหญ่มีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ถ่ายเหลว ตามลำดับ ร้อยละ 60 ของเหตุการณ์ที่เกิดเป็นผู้ป่วยนอกทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 40 มีทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน โดยมีอัตราการนอนโรงพยาบาลเฉลี่ยร้อยละ 17 และไม่มีรายงานผู้เสียชีวิต ในส่วนของเชื้อก่อโรคที่พบมากที่สุด 3 อันดับ คือ *Bacillus cereus*, *Aeromonas* spp. และ *Norovirus* ซึ่งพบเป็นร้อยละ 17, 15 และ 9 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษระบาดเป็นกลุ่มก้อนประมาณร้อยละ 32 ไม่สามารถระบุเชื้อก่อโรคได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลการส่งตรวจหาเชื้อก่อโรค ในส่วนของปัจจัยเสี่ยงที่พบจากการสอบสวนในแต่ละเหตุการณ์ พบว่า มีปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปนเปื้อนจาก 1) ตัวผู้ประกอบการและอุปกรณ์ประกอบอาหาร 2) การปนเปื้อนในน้ำดื่ม น้ำใช้ 3) ระดับคลอรีนคงเหลือในน้ำต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และ 4) สงสัยนมหมดอายุ เป็นร้อยละ 17, 10, 10 และ 10 ตามลำดับ ดังแสดงในรูปที่ 3 ซึ่งปัจจัยเสี่ยงส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่สามารถป้องกันได้เชิงระบบ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว อาจสามารถสรุปได้ว่า สถานการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษในประเทศไทยระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2565–22 กุมภาพันธ์ 2566 มีจำนวนเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษเป็นกลุ่มก้อนเพิ่มขึ้นในแต่ละเดือน สัดส่วนของสถานที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นในโรงเรียน หรือศูนย์เด็กเล็ก โดยมีสัดส่วนสูงสุดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2566 (ร้อยละ 81.8) ผู้ป่วยส่วนใหญ่รักษาแบบผู้ป่วยนอก ไม่มีรายงานผู้เสียชีวิต โดยสาเหตุหรือปัจจัยเสี่ยง พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากการปนเปื้อนของอาหารจากผู้ประกอบอาหาร การปนเปื้อนในน้ำดื่มหรือน้ำใช้ ระดับคลอรีนคงเหลือในน้ำใช้ต่ำกว่ามาตรฐาน และสงสัยนมหมดอายุ ซึ่งรวมกันคิดเป็นประมาณร้อยละ 47 ของสาเหตุทั้งหมด สาเหตุหรือปัจจัยเสี่ยงดังกล่าว เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสุขาภิบาลอาหารและน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับการสอบสวนเหตุการณ์โรคอุจจาระร่วงจากไวรัสโนโรเป็นกลุ่มก้อน จังหวัดชัยภูมิ เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์–2 มีนาคม 2566 ซึ่งมีการระบาดในโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างน้อย 3 แห่ง ซึ่งพบว่าจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงมาตรฐานสุขาภิบาลอาหารและน้ำเช่นเดียวกัน

รูปที่ 3 สาเหตุหรือปัจจัยเสี่ยง จากการสอบสวนโรคในแต่ละเหตุการณ์ กรณีโรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษเป็นระบาดกลุ่มก้อน ในโรงเรียนและศูนย์เด็กเล็ก (n = 23)

ข้อเสนอแนะ

โรงเรียนและศูนย์เด็กเล็ก

- เพิ่มความเข้มงวดเรื่องการปฏิบัติตามมาตรฐานสุขาภิบาลอาหารและน้ำที่สำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนการล้างมือก่อนรับประทานอาหาร หลังเข้าห้องน้ำ ทั้งในนักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน รวมถึงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และวิธีการล้างมืออย่างถูกวิธี และการตรวจสอบคุณภาพของนมที่ส่งมายังโรงเรียนหรือศูนย์เด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอว่ามีสภาพบรรจุภัณฑ์ที่ดี ไม่หมดอายุ ได้รับการขนส่งและเก็บรักษาอย่างถูกวิธี

- ดำเนินการหรือขอการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบระดับคลอรีนคงเหลือในน้ำประปาปลายทางในโรงเรียนหรือศูนย์เด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอ และทำการปรับปรุงแก้ไขหากพบวาระดับคลอรีนคงเหลือต่ำกว่ามาตรฐาน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด

- ดำเนินการและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบและสนับสนุนการปฏิบัติตามมาตรฐานสุขาภิบาลอาหารและน้ำในโรงเรียนศูนย์เด็กเล็ก รวมถึงชุมชนใกล้เคียง

- ประสานหน่วยงานที่ให้บริการน้ำประปาในพื้นที่เพื่อประเมินคุณภาพน้ำประปาและระดับคลอรีนคงเหลือในน้ำประปาในพื้นที่โรงเรียน ศูนย์เด็กเล็ก และชุมชนใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคและกองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

- ค้นหาสาเหตุของการสอบสวนการระบาดของโรคอุจจาระร่วงและอาหารเป็นพิษที่ไม่ได้ส่งตรวจยืนยันเชื้อก่อโรคเพื่อหาแนวปฏิบัติและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถตรวจหาหรือตรวจพบเชื้อก่อโรคได้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Situation of Food poisoning form National Disease Surveillance (Report 506) [Internet]. [cited 2023 Apr 12]. Available from: <http://doe.moph.go.th/surdata/disease.php?ds=03> (in Thai)
2. Ministry of Public Health. Notification of the Ministry of Public Health RE: Repealing the Notification of the Ministry of Public Health RE: Designation and Main Symptoms of Dangerous Communicable Disease (Issue 3) B.E. 2563 (2020), B.E. 2565 (2022) [Internet]. Royal Gazette, Volume 139, Special Section 223 Ngor (Dated 20 September 2022). Available from: <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17223134.pdf> (in Thai)
3. Ministry of Public Health. Notification of the Ministry of Public Health RE: Designation and Main Symptoms of Communicable Disease Under Surveillance (Issue 3) B.E.2565 (2022) [Internet]. Royal Gazette, Volume 139, Special Section 223 Ngor, (Dated 20 September 2022). Available from: <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17223135.pdf> (in Thai)
4. Department of Disease Control, Ministry of Public Health. Situation of food poisoning in Event-based surveillance database [Internet]. Department of Disease Control (TH) [cited 2023 Feb 22]. Available from: <https://eventbased-doe.moph.go.th/eventbase> (in Thai)